

Actualitat de la Societat Catalana de Pedagogia

Debat Pràctica, teoria i avaluació de la innovació

Seminari Educació i mitjans de comunicació

Altres activitats

Debat *Pràctica, teoria i avaluació de la innovació*

El debat es va celebrar amb motiu de la presentació de la REVISTA CATALANA DE PEDAGOGIA (RCP) número 12, el dia 11 de desembre del 2017.

Hi van participar: Joana M. Sancho, Universitat de Barcelona; Jaume Carbonell, periodista i pedagog; Joan Domènech, mestre i expresident de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya, i Martí Teixidó, president de la Societat Catalana de Pedagogia.

Va presentar, moderar i cloure el debat, el director de la RCP, Joan Rué, que havia fet arribar als ponents de la taula les qüestions següents:

- a) Quins referents clau, al vostre parer, hauria de reunir una innovació per tal de ser formativa i socialment rellevant?
- b) Fins on creus que el nostre sistema educatiu (SE) és capaç d'assimilar i aprofundir en innovacions, en un sentit ampli i estès?
- c) Quines dificultats internes i externes de centre creus que caldria afrontar per:
  - aprendre a discriminar les millors innovacions i incorporar-les?
  - per potenciar la seva generalització?

A continuació, es recull un resum de les intervencions, elaborat per Carme Amorós.

La innovació com a canvi de paradigma

Intervenció de Martí Teixidó

La innovació educativa respon a una necessitat social o realitat nova. Ve de fora del sistema escolar. La renovació pedagògica és una acció professional dels docents per tal que l'ensenyament respongui a les necessitats dels alumnes. No hi ha cap dubte de quins han de ser els referents, són els referents de l'educació que veiem a través de la història: l'alumne, el professor o docent i la cultura, que és el que vol ser el currículum, i avui el professor sembla que es té menys en consideració però és molt important, ja que és model de llengua i un adult amb cultura per als alumnes. En aquest triangle cal mantenir equilibrats els tres referents.

Parlem de sistema educatiu, però, a la pràctica ho restringim a sistema escolar. El sistema educatiu l'integren l'escola, la família, els mitjans de comunicació, el lleure i

la cultura. Els pedagogs del segle xx són un bon exemple de renovació d'un sistema pedagògic, ja que hi incorporen les innovacions educatives necessàries. Decroly, a partir de l'educació dels infants —dits aleshores— anormals, formalitza un mètode (observació, associació, expressió) que serveix per a tots els alumnes. Freinet incorpora les tècniques de la societat moderna a l'ensenyament per aprendre amb elles.

Cita l'article de Fernando Hernández a l'hora de diferenciar innovacions externes i puntuals subordinades als interessos econòmics d'allò que són canvis pedagògics que transformen l'educació des de dins. Assenyala l'interès de l'article de Marlene Scardamalia i Carl Bereiter, en el qual es diferencia molt bé pensament creatiu (o de disseny) del pensament crític per trobar noves solucions als problemes que es plantegen. L'escola repeteix molt això de l'esperit crític o bé proclama la creativitat dels infants sense veure com l'un regula l'altre i ambdós són necessaris. Certament no es pot fer innovació sense avaluació, com assenyala Joan Mateo en el seu article, que té interès perquè presenta el model d'avaluació de desenvolupament, una avaluació que s'ha d'anar ajustant durant el procés de la innovació.

La innovació no es pot fer mirant el sistema estrictament escolar, i cal veure la dependència del sistema educatiu de les variables sociològiques i culturals, on els mitjans de comunicació transmeten costums, valors i orienten el consum. D'altra banda, l'ordenació educativa pot difondre o proposar innovacions, però sols seran eficaces amb una renovació pedagògica als centres. És el cas, per exemple, de la LOGSE de 1992, que admirablement va proposar un ensenyament comprensiu de matèries i d'alumnes fins als setze anys. Si bé tots els alumnes havien d'arribar als setze anys, calia passar d'un ensenyament selectiu, com era el batxillerat, a un ensenyament estimulatiu, i l'avaluació havia de canviar del tot, però se segueix avaluant de forma selectiva segons el nombre de matèries superades i no ens hem d'estranyar que hi hagi alumnes que abandonen.

Intervenció de Jaume Carbonell

Podem parlar d'una tercera Primavera Pedagògica com diuen alguns? Avui els reculls de premsa parlen d'innovació. Es tracta d'una convicció i d'un compromís social i polític o és més aviat un «seguidisme» de la moda o d'una cerca de clientela? Comporta un canvi de la cultura docent? Adquireix un gruix suficient per sostenir-se en el temps? Les respostes a aquestes preguntes ens ajudaran a respondre a la pregunta inicial.

No s'ha d'associar necessàriament reforma escolar amb bé comú. No totes les innovacions comporten una millora del bé comú. Cal trobar els elements que poden traduir innovació en renovació i en un canvi més profund, com ara canvis en l'organització dels espais i els temps, la qualitat de la conversa... A la pregunta de per què no es generalitzen les innovacions, creu que hi tenen un gran paper els mestres i les escoles de mestres que no han renovat prou els plans de formació inicial. En els processos de reforma, la formació dels mestres hi té un paper important i aquest va ser un bon enfocament en el pla d'experimentació previ a l'aplicació de la LOGSE. En qualsevol procés d'innovació cal vetllar per l'impuls de la formació inicial i permanent del professorat.

La innovació com a proposta doblement orientada: a la millora dels aprenentatges i a la implicació i/o transformació social

Intervenció de Neus Lorenzo

Els projectes d'innovació han de respondre no només a la pregunta sobre què cal canviar sinó a la de per què. El perquè és el que ajuda a valorar les innovacions. La innovació ha de ser una estratègia per aconseguir la millora dels resultats dels alumnes. No hi ha receptes, però la innovació ha de comportar també il·lusió per participar-hi.

Quan hi ha una resposta estructural i organitzada darrera d'una innovació, es va produint una autèntica reforma educativa que incorpora també les famílies. Si mirem transformacions en àmbits externs a l'educació, es veu com aquestes han de respondre a canvis socials reals, han d'incorporar i preveure transformacions

successives sense perdre de vista el seu objectiu bàsic. En el cas de l'escola, aquest objectiu és sempre la millora dels resultats dels alumnes. En qualsevol cas, es demana un lideratge no estàtic, molta transversalitat, participació de tots els usuaris (alumnes i famílies). Pel que fa a l'avaluació, també és molt important definir on es vol arribar, fases i processos, i resultats.

Intervenció de Joan Domènech

De tant parlar de la innovació, se'n desvirtua el concepte i es crea desorientació. Es cau en un discurs més tecnocràtic que filosòfic. En parlar d'innovació a l'escola no s'ha d'oblidar la innovació a l'aula. No s'ha de confondre *novetat* amb *innovació*. Alguns referents per validar les innovacions: la permeabilitat davant els canvis i l'efectivitat en l'accés al coneixement, l'emancipació de les persones i la justícia social.

Una mirada als nens, «ningú pot aprendre per ells». Cal prioritzar i donar suport a projectes sostenibles. Hi ha encara dificultats que cal vèncer per poder pensar d'una manera diferent en relació amb el currículum, contaminat per processos d'avaluació externa. El professorat se sent pressionat i no pot créixer, els centres són massa febles i l'Administració intervé d'una manera massa vertical.

Intervenció de Joana Sancho

El sistema educatiu és com un saltamartí que no avança. La gramàtica de l'escola no canvia prou amb canvis petits. És una constatació compartida per diferents països: Alemanya segueix demanant molts diners per a grans canvis; a Finlàndia, tot i els seus bons resultats educatius, estan immersos en una reforma des de l'any 2016 per implicar més els estudiants i estan reformant els espais educatius i implicant més les famílies. En el cas de Catalunya, hi ha escoles que ho han fet «tot» i no els demanis com millorar, d'altres, més interessants, on els mestres són capaços de trobar-se per crear pensament. No hi ha prou suport per part de les polítiques educatives ni per part dels companys.

És crítica amb avaluacions de caràcter internacional, com les proves PISA i l'ús dels resultats. Defensa la importància de compartir valors. Davant de la pregunta de «per què no es transforma l'educació?», planteja una hipòtesi: segueix prevalent la idea,

per part de tots els implicats, que la finalitat de l'escola és la transmissió del coneixement en oposició a la creació de coneixement.

Les aportacions dels convidats a la fila 0 afegixen tres aspectes addicionals per al reconeixement d'una innovació: la justícia social, el seu potencial d'apoderament i la importància del lideratge en la seva implementació

Intervenció de Neus Sanmartí

La innovació ha de tenir un component de transformació social. I aquest ha de ser un dels indicadors que avalin les innovacions. Els processos d'integració social de l'alumnat nouvingut o que procedeix de contextos socials desfavorits són d'una complexitat molt gran i han de rebre suport també des de la política educativa, per evitar la marxa enrere, de vegades promoguda per grups de pares dels mateixos centres.

Intervenció de Josep Serentill

En aquests moments alguns pares estan exercint una pressió molt forta a les escoles per tal que introdueixin canvis i innovacions, ja que consideren que els seus fills s'avorreixen. Una escola innovadora és la que té voluntat de fer-ho i es reconeix com a tal. És important «apoderar» les escoles per introduir millores i una de les funcions de la inspecció és precisament impulsar la innovació educativa.

La innovació ha de millorar els aprenentatges dels alumnes i la seva integració social i ha d'afavorir l'assumpció d'uns valors per avançar. Cal també desenvolupar una avaluació qualitativa i evitar un plantejament merament quantitatiu de l'avaluació. Defensa el valor d'una avaluació etnogràfica en els processos d'innovació i recerca.

Intervenció de Marta Simon

Des de l'ICE de la UAB es dinamitza la Xarxa de Centres Innovadors. Actualment formen part de la xarxa vint-i-set instituts que dissenyen canvis per millorar els resultats. Dos aspectes importants que comparteixen tots els instituts són: avançar cap a un lideratge compartit i la necessitat de la formació permanent del professorat. Marta Simon és coautora de l'article «La innovació en els instituts: un debat en xarxa», publicat en la secció «Experiències» del volum 12 de la RCP.

Intervenció de Mireia Montané

La millora de l'educació i de la formació del professorat és una preocupació compartida per molts països i institucions de caràcter internacional, com és el cas de la WFATE (Federació Internacional d'Associacions de Professors), de la qual Mireia Montané és presidenta. Les xarxes de professors de diferents països són també una eina important per impulsar processos d'innovació i recerca i treure rendiment d'avenços en processos i eines tecnològiques. Fa una referència explícita a l'article de Marlene Scardamalia i Carl Bereiter, de la Universitat de Toronto, i a la influència que han tingut en el projecte «COMconèixer» de Catalunya.

Intervenció de Carles Cereceda

Veü una coincidència de tots els ponents a assenyalar que el més important dels canvis és el perquè dels canvis, analitzar el sentit del que es fa i estar disposats a modificar pràctiques i creences per millorar els resultats educatius. Evidentment, cal tenir en compte l'entorn social, els avenços en diferents àmbits i la implicació de tots els agents.

Participació oberta dels assistents

Intervenció d'Alain Blomart

Es mostra clarament partidari de la innovació. Es pregunta quins canvis haurien d'introduir-se a la universitat en tots els programes de formació de mestres. És urgent introduir nous sistemes d'avaluació si volem avaluar les innovacions.

Intervenció de Pere Lluís

El nucli dur de la complexitat dels processos d'innovació són els canvis experimentats en el nostre entorn social. S'ha passat d'un uniformisme o proximitat en la percepció i assumció de valors per part dels mestres a una diversitat molt gran. No cal dir que aquesta diversitat encara pot ser molt més gran entre els pares. De vegades, es pot arribar a la desesperació de veure que no hi ha uns valors compartits.

Intervenció de Montserrat Balcells

El bé comú és important. Malauradament hi ha un nombre d'alumnes que queda fora del camí de l'educació, però la responsabilitat no és només de l'escola. Cal un canvi

també en l'àmbit judicial, el polític, l'econòmic... L'educació ha d'ajudar a la promoció social i així ho ha fet, però cal que es detectin dificultats, que s'ofereixin solucions pluridisciplinàries, amb intervenció d'altres professionals que col·laborin amb els mestres.